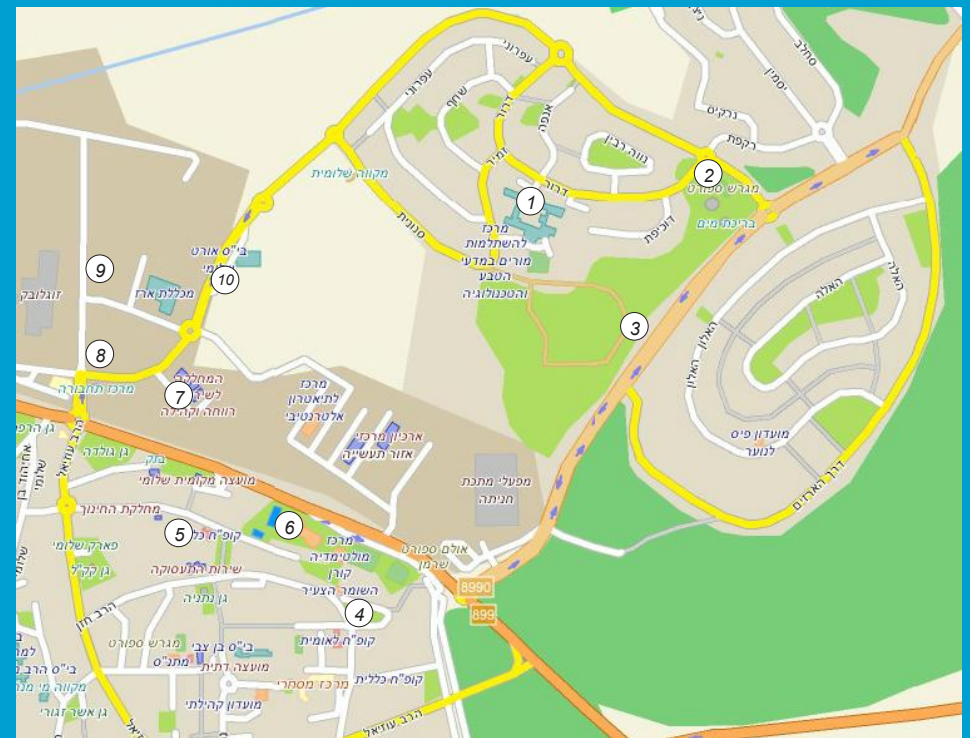

חוויה משפחתית בשלומי

ולמטה בני-אשר נשיא ארץ-ישראל (במדרש ל"ה ב"ז)

For more information WWW.IYHA.ORG.IL לפרטים נוספים:
Reservation number 1-599-510-511 טלפון ארצי להזמנות:

פעילות זו פותחה ע"י עמותת הגליל לחינוך ערכי - bagalil.org.il - <http://makom>

וּלְמִטָּה בְּנֵי-אָשֶׁר נָשִׂיא אַחִיהוּד בֶּן-נְשָׁלְמִי

במדבר ל"ד כ"ז

חוויה משפחתית בשלומי

ברוכים הבאים לשלומי! המשחק שבידכם יוביל אתכם לסיור בעיירה. בדרך נקרא סיפורים על העיירה וסביבותיה, נפקח את העיניים לראות פרטים מעניינים, ונלמד על ההיסטוריה של המקום. אורך המסלול כשלושה ק"מ, הכוללים ירידה ועליה מתונה. המסלול נגיש לעגלות ילדים (מעט מדרגות בדרך).

בחוברת שבידכם תמצאו הוראות הליכה, הצעות למשימות מאתגרות לכל בני המשפחה וסיפורים ומקורות הקשורים לאזור. אין צורך להשתמש בכל החומר – אפשר לשמור גם לפעם הבאה... החליטו מה מתאים לכם – ואל תשכחו לשתף את כל בני המשפחה, בניווט ובמשימות. בסוף החוברת תוכלו למצוא תשובות לחידות שבדרך. בהצלחה ובהנאה!

פעילות זו פותחה ע"י עמותת הגליל לחינוך ערכי - <http://makom-bagalil.org.il>

עבור אנ"א, אוגוסט 2012, מנחם אב תשע"ב

לפני היציאה לדרך – מיצאו את **מפת התבליט** של ארץ ישראל המצויה ליד הכניסה לאכסניה.

מיצאו על המפה:

- איפה הבית שלכם?
- ואיפה שלומי?
- עיקבו על המפה אחרי מסלול הנסיעה שלכם לכאן.

בואו נסתכל קצת על הסביבה דרך המפה. התמקמו בשלומי, ועברו מערבה על המפה – מהר מאד תגיעו לים התיכון. עקבו אחרי החוף דרומה – המפרץ הקטן הוא **מפרץ עכו**, והגדול יותר – **מפרץ חיפה** (מעליו מתרומם הר הכרמל). שלומי נמצאת בגליל העליון – שהריו גבוהים הרבה יותר מהרי הגליל התחתון. מצאו על המפה איפה עובר הגבול בין העליון לתחתון?

חיזרו לשלומי, ולכו צפונה – הרכס הגבוה הוא **רכס סולם צור**, עליו עובר הגבול עם לבנון. הרימו את העיניים ותראו – הוא ממש מעלינו (הדרך המזגזגת היא דרך המערכת)! ראו מה מסופר על הגעתו של אברהם אבינו לארץ ישראל דרך סולם צור:

אמר רבי לוי: בשעה שהיה אברהם מהלך בארם נהרים ובארם נחור, ראה אותן אוכלים ושותים ופוחזים. אמר: הלואי לא יהא לי חלק בארץ הזאת. וכיון שהגיע לסולמה של צור ראה אותן עסוקין בניכוש בשעת הניכוש, בעידוד בשעת העידוד, אמר: הלואי יהא חלקי בארץ הזאת, אמר לו הקב"ה: לזרעך אתן את הארץ הזאת. בראשית רבה (וילנא) פרשה לט

אנחנו נמצאים עכשיו ממש בגבולה של הארץ. יבולים שגדלו כאן לא היו חייבים במצוות התלויות בארץ – יבולים שגדלו שני קילומטר דרומה – כן! התלמוד הירושלמי מציר את קו הגבול הצפוני למטרה זו:

אילו עיירות אסורות (במצוות התלויות בארץ) בתחום צור: שצת ובצת ופי מצובה וחנותה עלייתה וחנותה תחתיה ובית בדיא וראש מיא ואמון ומזי
תלמוד ירושלמי מסכת דמאי דף כב טור ד

הישובים בסביבה – הקיבוצים חניתה ומצובה, ומושב בצת – קרויים על שמות הישובים המזכרים בתלמוד.

ועכשיו, בואו נצא לדרך! לקחתם מים? כובעים? אולי קצת חטיפים לדרך? אז קדימה! אבל כדי שלא ישעמם – הנה שתי משימות שילוו אתכם לכל המסלול:

1. אילו מיני עצים מאלה שנשתבחה בהם ארץ ישראל (שבעת המינים) אתם פוגשים בדרך?
2. חפשו בדרך את הסמלים הבאים. שימו לב: לא תמיד הם יראו כמו שהם מוצגים כאן על הדף – ויש סמלים שתפגשו יותר מפעם אחת...

 והמשיכו , חלפו על פני רחוב , צאו מן האכסניה ופנו ימינה ברחוב ללכת.

הציפור הלאומית

שמה מסמל חופש

קצת לפני הכיכר, הסתכלו צפונה אל הגבעה הבאה, וטראו בין העצים מבנה בטון אפור.

זוהי מצדית חניתה, שהוקמה ע"י הבריטים בזמן המרד העברי (1936-1939) כדי למנוע מעבר כנופיות ערביות מלבנון. הנה כך היא נראית מקרוב:

באותה תקופה הוקם גם קיבוץ חניתה כיישוב חומה ומגדל – כדי להתגונן מפני מתקפה ערבית. חניתה נמצאת צפון-מזרחית לנו, מוסתרת ע"י העצים. שבו על הספסלים תחת עץ החרוב שמימינכם, וקראו את סיפור העליה על הקרקע מיומנו של יוסף פיין, מוכתר חניתה:

בשעה 5 בבוקר זזה השיירה. בראש השיירה – אוטו קטן וספר תורה של זקני "יסוד המעלה", שנתנו אותו לחניתה בתור תקדים לצורת ישוב. השיירה נוסעת לפי תכנית מסודרת. בשעה 6:30 הגענו לכביש נגד אדמת חניתה, והתחילה הפריקה של האוטומובילים והעלאת החפצים למעלה ע"י חמורים ועל כתפי האנשים. העלינו במשך היום את כל מה שהבאנו ע"י האוטומובילים. קבוצת חברים מ"הפועל" בחיפה התחילה בסידור דרך מהכביש לגבעה. בקדחתנות נעשתה העבודה ובמשך שלושה ימים והדרך תגיע לגבעה שעליה העמידו מחנה אוהלים.

יש גם תמונה מיום האירוע. ראו כמה האזור היה קרח, וכמה הוא ירוק עכשיו!

המשיכו ללכת, פנו ימינה בכיכר, ושוב ימינה בכיכר. המשיכו במורד הכביש עד שתגיעו לסכנת תצפית. שבו על הספסלים, והסתכלו סביבכם.

עתה, כל אחד מבני המשפחה יהיה "שלט מדבר". תחילה, עלינו למקם את השלטים.

הים התיכון

עמדו עם הפנים לים, ומקמו את השלט כך שידו תצביע לכיוון

מימינכם וצפונה מכם, תראו מבנה לבנים אדומות שממנו באתם. מקמו את שלט

האכסניה

האכסניה נמצאת בשכונה הנקראת "פסגת שלומית".

אזור התעשייה

מתחתכם, לכיוון הים, נמצא מקמו את השלט שלו.

שלומי הוטיקה

משמאלכם (מקמו את השלט בהתאם) נמצאת

בקצה התחתון, המערבי של שלומי הוטיקה רואים כמה בתים פרטיים וסככות – זהו

מושב בצת

ומאחורכם, שכונת

גבעת הארזים

עכשיו שמיקמתם את כל השלטים, קראו את הקטע הבא, כשכל שלט מתעורר לחיים ומצביע לכיוון שלו כשמזכירים את שמו: במקום בו עומד היום אזור התעשייה החדש שכן פעם כפר ערבי ושמו אל-באסה – ששורשיו בכפר בצת מתקופת התלמוד. הכפר חרב ב-1948, ובמקומו הוקם מושב בצת. ב-1950 שוכנו בבתי הישנים של אל-באסה עולים חדשים שאחר כך הקימו את שלומי הוטיקה. בשנות ה-90 נבנו בשלומי שכונות חדשות, ביניהן שלומית (בה נמצאת האכסניה שממנה באנו) ופסגת הארזים. נסו לדמיין – אילו אנשים חיו בכל אחד מגלגולי ההתישבות?

אם רוצים, נסו עכשיו לבדוק אם כל השלטים למדו את כל הכיוונים – בקשו מכולם להצביע על כל המקומות שהזכרו, וכן על:

- מקום הכפר הערבי שהקדים את שלומי
- מקום המושב שהוקם ב-1950
- השכונה הוטיקה של שלומי
- ועוד כיד הדמיון הטובה עליכם...

לא תמיד היה ברור שהאזור הזה יהיה חלק ממדינת ישראל – לפי תכנית החלוקה של האו"ם מ-1947, הגליל המערבי שויך למדינה הערבית. כשפרצה מלחמת השיחור, כל יישובי האזור היו נתונים במצור. כך תיאר משה כרמל, מפקד החטיבה שכבשה את

בישובים חניתה, מצובה ואילון רבתה הדאגה לגורלם של הילדים שהיו, זה ששה שבועות, נתונים במצור מוחלט, כמותם כהוריהם. קרבים היינו והולכים ל-15 במאי, המועד שהבריטים קבעוהו כיום עזיבתם המוחלטת את הארץ וכיום השתלטותו של ה"תוהו ובוהו", החרדה למה שעלול להתרחש גדלה והלכה. פשטו שמועות על הכנות מדינות ערב לפלוש לתוך הארץ, ביום עזוב אחרון הבריטים את אדמתה, וכל ישובינו בגליל המערבי ישובי ספר הם העלולים להיות ראשונים לאש. מה יהיה גורלם של הילדים? האפשר להניחם בקו האש הראשון? השכל מחייב להוציאם משם, וככל המוקדם, אולם, הכיצד? כל הדרכים חסומות, אין יוצא ואין בא, ואין יודע מה סכנה גדולה יותר: להניחם בבתיהם הנתונים להתקפה ולמזימות השמדה, או לנסות לחלצם, בדרכים שהמוות אורב בהן. מערכות הצפון, משה כרמל, עמ' 131-130.

האזור:

לפני שתמשיכו ללכת – נקודת החלטה: המסלול שלנו ממשיך מאן אל שלומי הוטיקה, יורד לאזור התעשייה, ואז עולה חזרה בעליה מתונה לאכסניה. אם נראה לכם שההליכה תקשה עליכם – עכשיו הזמן לחזור! אם לא....

מוכנים להמשיך ללכת? קדימה! המשיכו לרדת בכביש לכיוון שלומי הוותיקה. כשתגיעו לכיכר, חצו את הכביש לכיוון מסעדת דינה. היכנסו בשביל מרוצף אבנים אדומות ואפורות בין מסעדת דינה ואולם הספורט שמימינה, עלו כמה מדרגות, ופנו ימינה בקצה השביל. אתם נמצאים עתה בשלומי הוותיקה. עיברו את הכביש אל הגן הציבורי הקטן שמשמאלכם, ומיצאו מקום נוח לישיבה.

שלומי נוסדה כעיירת פיתוח בשנות ה-50 של המאה הקודמת. התיישבו בה עולים מתימן, יוגוסלוויה, מרוקו ותוניס. בשנות ה-90 הצטרפו גם עולים ממדינות חבר העמים. אפשר לאסוף כאן סיפורים מרתקים על העלייה וההתיישבות. קיראו למשל את סיפורה של אסתר בטיטו שעלתה לשלומי מסכורה שבמרוקו.

באנו לארץ ישראל, כי אדמתה מחייה אותנו, וכדי למות בה וזהו. ביום חמישי אחד אמרו לנו 'הציונים' לבוא ביום שני למראכש, אם ברצוננו לעלות ארצה. איך עזבנו? השארנו את הכל, לא מכרנו דבר, השארנו את כל צאננו, שדותינו, ערק בחביות וכל טוב בבית. כל מוצר היה בחדר אכסון משלו: חדר אחד לשקדים, אחד לאגוזים, אחד לתמרים, אחד לתאנים, אחד לחיטה, סולת ושעורה וחדר אחד לטחינה. כשהביאו אותנו מחיפה לשלומי ראיתי הרבה אבנים מסביב. בכיתי במשך כל ששת החודשים הראשונים. יצאתי לעבוד. בארבע השנים הראשונות עבדתי בחקלאות - פועלת טוריה של קרו קיימת. כל בוקר אני ועוד שתיים-עשרה נשים אחרות משלומי הלכנו לתחנה, שם אסף אותנו אוטובוס ולקחת אותנו לשדות של ראש הניקרה... ממרוקו לשלומי, ידיה כלפון-טילמן עמ' 66-64

הסתכלו סביב על בתי השכונה - יש כאן בתים מראשית ימיה של העיירה. חלקם שופצו מאז, חלקם נותרו כשהיו. המקלטים תופסים מקום מרכזי, כי התושבים ישבו בהם זמן רב. חפשו עובר אורח שעיתותיו בידו, ונסו לברר:

- מתי הגיעה משפחתו שלומי?
- מנין?
- האם יש סיפורים מעניינים שיוכל לספר על הגעתם לאזור?

המשיכו ללכת ברחוב בו נכנסתם לשכונה - לכיוון מערב. עלו במדרגות האדומות שבקצה הרחוב והתחברו לרחוב חזן. המשיכו ללכת עד שתראו משמאלכם מדרגות אל מרכז מסחרי נטוש. ליד המדרגות - שלט זיכרון קטן. קיראו את הסיפור המסופר בשלט.

שלומי סבלה כל שנותיה מקרבתה לגבול לבנון - קטיושות, הפגזות והתקפות מחבלים איימו על חיי התושבים. הנה למשל דיווח מעיתון דבר, 14 אוקטובר 1973:

מאת עמוס כרמון,
נוסע "דבר"
פעילות המחבלים בגבול לבנון נמשכה גם בשתי היממות האחרונות, כלי שי היו נסענים מצידנו.

בהפגזות הקטיושות אור ליום ר' ירו המחבלים 40-45 פצצות על ישובים לאורך כל הגזרה, מן ורפנה דרך קריית שטונה ו' מרגליות ועד גורן, שלומי, בצת וגשריהווי שבגליל המערבי. רוב הפצצות נפלו בשדות ולא גרמו כל נזק. מיעוטן גרמו נזקים קלים בלבד. בבצת נפלו פצצות אחדות, שפגעו במטעי הכננות ופוצצו צי' גור השקיה כן היו נזקים קלים בגורן.

הנזק העיקרי היה בעיירה שלומי. שבת גחתו 7:6 פצצות, אחת הפצצות נפלה על גג בית מגורים בן קומה אחת. שבו מתגוררים בדרך כלל ילדיה של משפחת שיטריה, אשר לה 11 ילדים. כשי' פרצו הקרבות הועברו הילדים ל' התגורר בדירת הגורים בבית ס' מון, כך שאיש לא היה בדירה ב' עת שהיא נפגעה מן הפצצה. ה' פצצה פגעה גור גדול בתקרה ומוטטה חלק מקירות הבית. גם בתים סמוכים נפגעו מסדקים ומ' ניסוך שמשות.

וצילום נפילה בשלומי במלחמת לבנון השנייה, 2006:

כשפניכם למתנ"ס, פנו ימינה, ולכו בשביל החולף על פני מרכז המולטימדיה ויוצא לכביש. חצו את הכביש בזהירות!, פנו שמאלה ורדו במדרכה בין המדשאות. חילפו על פני בניין המועצה המקומית הישן (משמאלכם, בתמונה), והיכנסו בדרך עפר המובילה ימינה אל הבניין החדש של מועצה מקומית שלומי.

חפשו את סמל העיירה שלומי הנמצא על קיר הבניין. מה מצויר עליו? ומה הקשר?

רמז: איזה שבט נחל את האזור בו יושבת שלומי? ומה סמלו?

חצו את הכביש שמשמאל לבניין המועצה, והשקיפו צפון-מערבה אל אזור שבו צמחיה וחורבות בנינים. אלה הם שרידיו של הכפר הערבי אל-באסה.

התוכלו לאתר את בתי הכפר? ואולי את צריפי המעברה שהוקמה על חורבותיו?

רדו במדרגות ובשביל שמול המרכז המסחרי הנטוש עד שתגיעו לרחוב נוסף, בו תפנו ימינה. לאחר צעדים ספורים תראו משמאלכם את שער המתנ"ס – היכנסו בו והתקרבו לבניין.

על קיר המתנ"ס ישנה רצועה של תמונות פסיפס ובה חיות, נופים ואתרים. נסו לזהות לאיזה תמונה שייך כל רמז (שימו לב – יש תמונות שנרמזות ע"י כמה רמזים!)

1. " וגבול ים וְהָיָה לְכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל וְגִבּוֹל זֶה-יְהִי־לְכֶם גְּבוּל יָם" (במדבר לד ו)
2. נקראתי על שם נסיך מצרים
3. "דְּבַרֵי חֲכָמִים כְּדָרְבוֹנוֹת וְכַמְשֻׁמְרוֹת נְטוּעִים בְּעֵלֵי אֲסֹפֹת" (קהלת יב יא). בונוס: מה הקשר בין הדרבנות בפסוק לזה שבפסיפס?
4. שרשרת המזון
5. גולם לשעבר
6. פתגם ל"אחת אחת"
7. גבולה הצפוני של ארץ ישראל בתקופת חז"ל
8. אחת ביד עדיפה משתיים על העץ
9. לאט אבל בטוח ומנצח
10. שמו נגזר מהספרה 8 בארמית
11. אחת מעשר המכות
12. "פֶּרֶחַ תִּפְרָח וְתִגַּל אֶף גִּילַת וְרַגְלָן כְּבוֹד הַלְבָּנוֹן נִתֵּן-לָהּ..." (ישעיהו לה ב)

היכנסו פנימה והסתכלו סביב.

- כמה ממספרי "אחד מי יודע" תוכלו למצוא בעיטורי בית הכנסת? (יש כאן לפחות שישה!)
- איזה פסוק מסתתר בסבכה שסביב ארון הקודש?
- היכן באר המים שנתרה מימי כפר אל-באסה? מדוע לדעתכם שולבה בבנין?
- מניין האנשים המונצחים בכתובות ההקדשה? קיבוץ גלויות על הקירות...

צאו מבית הכנסת ופנו ימינה. בצומת המשיכו ישר, ותראו מימינכם ומשמאלכם את שרידי כפר אל-באסה. הנה מה שכתב עליו איש הגליל יהודה אריאל:

במקום עיירת העולים שלומי היה בעבר הכפר באסה (בצה). תושבי הכפר הנוצרים, שהיו רוב אוכלוסיתו, רצו בשלום עם השכנים היהודים החדשים. חנן, חבר קיבוץ מצובה, שהיה שומר השדות בימים ההם, מספר כי בדרך כלל היו יחסי שכנות טובים בין תושבי הכפר לישובים. היה מסחר הדדי, בנאי באסה לימדו את אנשי המשקים לבנות באבן מקומית, אנשי באסה באו למשקים לביקורי חג, והללו השיבו להם ביקורים בימי חג נוצרי ומוסלמי. עם קום המדינה הושיבו בשלומי קבוצת יוגוסלבים ואחרי כן תימנים, כדי שיתפרנסו בה מחקלאות. אחר שהתברר שאין האדמות מספיקות לקיבוצים הותיקים ולמושבים החדשים שהוקמו באותו זמן, נעשתה באסה לעיירת עולים מצפון אפריקה. בין עכו לראש הניקרה, יהודה אריאל, עמ' 44-45

חפשו בכפר את הפרטים הבאים:

חיזרו אחורה עד שתעברו את הכנסיה משמאלכם (הבניין המסומן בצלב), ואז פנו שמאלה. לכו עד הכיכר. הבניין שמעבר לה הוא בית ספר תיכון אורט שלומי, שהוא בית ספר משלב, בו דתיים וחילונים הלומדים יחדיו.

בואה מבשר את האביב

כשגבכם אל בית הספר, פנו ימינה ועלו בכביש עד שתגיעו לרחוב ברחוב זמיר פנו שמאלה, ברחוב דרור ימינה – והנה חזרנו לאכסניה!

האם הייתם רוצים ללמוד בבית ספר משלב? התחלקו לשתי קבוצות – קבוצה אחת תייצג את הדתיים והשנייה - את החילונים. נסו להגיע להחלטות לגבי תקנון בית הספר:

- האם יש קוד לבוש?
- מה יעשו התלמידים החילונים בזמן שהדתיים מתפללים?
- האם אפשר ללמוד תנ"ך ביחד?
- האם יש מגבלות על האוכל שמותר להביא לבית הספר?

הנה קטע מהחוק המכיר בבתי ספר משלבים כמו זה:

מטרות החינוך המשולב יהיו :

(1) לחנך אדם לראות עצמו בן לעם היהודי, מחובר בברית גורל ליהודים בארץ ובתפוצות גם יחד ;

(2) לחנך אדם להכרה בערך הסובלנות ומרכזיותו של ערך זה בקיום מורשת ישראל וערכי היהדות ;

(3) לחנך אדם לחיים משותפים בין דתיים, חילוניים, מסורתיים וכל בעלי זהות יהודית אחרת."

הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון - הכרה בזרם משולב), התשס"ז-2007

דף תשובות – ייתכנו גם תשובות נכונות נוספות!

תחנה 6 – מתנ"ס

9 – צב 11 - צפרדע	
1 – ים תיכון 7 – סולם צור	
2 - פרת משה רבנו	
10 – שמו נגזר מהספרה 8 בארמית	
5 – פרפר	
8 - ציפורים	
3 – דרבן	
4 – החתול עומד לאכול את הציפור שאוכלת את התולעת	
6 – פרה פרה 12 - פרח	

תחנה 7 – מועצה

שבט אשר נחל אזור זה – וסימלו – עץ זית. "מֵאֲשֶׁר שָׁמְנָה לְחֶמּוֹ וְהוּא יִתֵּן מֵעֵדְנֵי מֶלֶךְ"

תחנה 8 – בית הכנסת

אחד מי יודע

1 אלקינו – מעל ארון הקודש – ובכל מקום

2 לוחות הברית – מעל ארון הקודש

5 חומשי תורה – על הגדר סביב הבימה

6 שישה סדרי משנה – על הגדר סביב הבימה

10 דיבריא – מעל ארון הקודש

12 שבטיא – על החלונות (ונרמזים באבני החושן שעל הקיר)

פסוק סביב ארון הקודש – אשרי העם שככה לו

באר המים נמצאת תחת המבנה המעוגל שמאחרי הבימה:

